

קידושין סב

משה שווערד

1. שיטה לא נודע למי מסכת קידושין דף סב עמוד א

א"ר תנחום חנקי כתיב. [1] אית דמפרשי דמחליפין ה"א בחי"ת, [2] ואית דמפרשי הנקי (מנפשך) גופך [מנפשך] מלשון ונקתה לארץ תשב (ישעי' ג' כ"ו) וליתא מדאמרינן בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב חנקי אלא לר' חנינא כו' ואי הכי מאי קושיא הא איכא למימר דלר' חנינא בן גמליאל לא צריך להאי פירושא, לאחלופי ה' בח' ולא צריך נמי לפרש ביה הנקי גופך מנפשך, [3] אלא נראה דבספרים שלהם היה כתוב חנקי וקרי הינקי, ולהכי דריש תרויהו קרי וכתב, [4] ואית דמפרשי מדלא כתב יו"ד אחר הה"א קרינן נמי ביה חנקי, וליתא שהרי אין יו"ד לפני דגש לפי שנבלעת בו. והקשה הראב"ד ז"ל כיון דאמרת חנקי כתיב אם כן שבועה שיש עמה אלה, והיכי אמרינן אחת שבועה שאין עמה אלה, ותירץ אלה של מים המרים קאמר, ואף על גב דכתיב חנקי ממי המרים, אהנקי קאי ולא קאי אחנקי, אי נמי אלה של צבית בטן ונפילת ירך קאמר, אי נמי יש לומר כיון דגופיה דקרא ופשטיה לית ביה אלה, דהא אם לא שכב איש אותך כתיב ביה, אלא דמדכתיב חנקי דייקין הא אם שכב חנקי, הלכך אלה שאין עמה שבועה קרינן לה.

2. תוספות מסכת קידושין דף סב עמוד א ד"ה בשלמא לרבי

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שכב חנקי - פירש בקונטרס שלא כפל אם שכב לא חנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמך ליה ואת כי שטית וגו' ההיא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה בתרייתא קאי דסמך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וגו' ושבועה קמייתא אין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ולא פירש בה קללה אלא מכלל ברכה וקשה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרי' וא"כ בעינן הן קודם ללאו והכא הוה לאו קודם להן דהא אם לא שכב כתיב ברישא [I] וי"ל דאם לא שכב חשוב הן שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו שאנו רוצים שיעברו ואם לא יעברו יפסידו כך אנו רוצים (א) שתתקיים דברים שלא שכב איש אותה וזהו הן ואם שכב תפסיד וזהו לאו.

3. תוספות מסכת קידושין דף סב עמוד א ד"ה חנקי כתיב

[חנקי כתיב - פי' ר"ח דה"ק אם לא שכב וגו' תחת אישך כלומר תחת אישך ואת כי שטית וגו' מבלעדי אישך כלומר תלכי ממנו 2/ והוי תנאי קודם למעשה ואף על גב דהוי לאו קודם להן הא אמרינן מהכא (סנהדרין לב: לג.) פותחין בזכות תחילה], ת"י.

4. פני יהושע על קידושין דף סב/א

תוספות בד"ה בשלמא לרחב"ג כו' וקשה דהא כל תנאי מבני גד ובני ראובן כו' והכא הוי לאו קודם להן כו' וי"ל דמה שאנו רוצין חשיב הן כו' עד סוף הדיבור. והקשה בעל טורי זהב בהקדמה לורה דעה דא"כ אמאי אתקין שמואל בגיטא אם מתי יהא גט אם לא מתי כו' דניהוי הן קודם לאו ותיפוק ליה דאנו רוצין שלא ימות וחשיב הן ע"ש. והייתי רגיל לתרץ בילדותי דמ"מ בגט דעיקר המעשה שמתנה עליו הוא נתינת הגט שלא תיזקק ליבם וא"כ ודאי אם יתקיים המעשה דנתינת הגט מיקרי הן משא"כ הכא בסוטה דליכא מעשה כלל כדפרישית דהשקאת

הסוטה והשבועה אינו אלא לברר הספק אם רשאה להתקיים תחת בעלה או לא

... כל זה כתבתי לשיטת התוספות 3/ אמנם למאי דפרישית לעיל במשנתנו ובכולה שמעתין דבלא"ה לא בעינן כל דקדוקי תנאי אלא היכא דאיכא מעשה בענין שיש לנו לומר דהיכא דלא התנה כהלכתו התנאי בטל והמעשה קיים וא"כ הכא לענין השבעת סוטה לא שייך כלל ענין תנאי ומעשה כדפרישית דהשקאת סוטה אין בה מעשה כלל אלא ע"י התנאי לברר הספק ולא שייך כלל לומר התנאי בטל והמעשה קיים דמהיכא תיתי ומש"ה לא בעינן כלל תנאי קודם למעשה ולא הן קודם ללאו אלא עיקר השקלא וטריא דהכא לענין אי אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דכיון דלית ליה לר"מ בכל מקום מכלל לאו אתה שומע הן א"כ אין כאן שבועה כלל ...

5. דבר יעקב מסכת קידושין דף סב עמוד א

ב[בשלמא לרבי חנינא ב"ג היינו דכתיב אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך חנקי אלא לר"מ חנקי מיבעי ליה - המשנה למלך | אישות ו - א ד"ה ואם | מסתפק האם בתנאי לשעבר כגון אם עשית

כך אז יחול הקנין צריך דיני תנאי. והטעם לחלק משום דבשלמא תנאי להבא איכא חידוש שאתי ביטול התנאי שיבא אחר המעשה ויבטל המעשה, והתורה לא חידשה תנאי אלא דומיא דתנאי בני גד וב"ר, אבל כשהתנאי לשעבר כגון מקדש ע"מ שאין בה מום, והיה בה מום, כיון שמיד באותה שעה התברר הדבר שהתנאי לא קיום, הוי סברא שהמעשה לא יחול וא"צ ללמוד מבני גד וב"ר וא"צ למשפטי התנאים. המל"מ מביא ראיה מהגמ' כאן שמקשה מקראי דסוטה שליכא כפילות, [ומשני דאיכא כפילות], וא"כ ראיה שגם בלשעבר בעינן משפטי התנאים.

6. תוספות מסכת קידושין דף סב עמוד א ד"ה בשלמא לר"מ

בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא וגו' ואם לא יתחטא - תימה מה ענין זה למחלוקת אפילו לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד) ורחץ במים וטהר ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר וי"ל דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא כיון דמצוה הוא שצוה הקדוש ברוך הוא אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא והוי כאילו כתיב אם יתחטא בו יטהר ולא כתיב ויתחטא ויטהר ואז הוי ציווי כמו ורחץ וטהר.

7. פני יהושע על קידושין דף סב/א

גמרא בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי כו'. עיין בתוספות. אמנם לפמ"ש בלא"ה אתי שפיר טובא דעיקר הקושיא בשלמא לר"מ כיון דאשכחן מיהא בשום מקום שהוצרך לכוף משמע דהיכא דכפליה עדיף טפי אף היכא דליכא מעשה מכ"ש דהיכא דאיכא מעשה דלא אלים דיבורא לבטל המעשה אלא היכא דכפליה משא"כ לרחב"ג דעל כרחק מילתא דכפילא לא מהני כלל א"כ אמאי כפליה, כן נראה לי ודו"ק ותו לא מדי:

8. רש"י על קידושין דף סב/א

ה"ג - אבל היכא דעבד בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי ולא גריס ברביעי ובשמיני דהא ודאי שפיר דמי דכל מה שמשוהה הזאה ראשונה אין בכך כלום ובלבד שלא ירבה ושללא ימעט בימים שבין הזאה להזאה כדאמר גבי כהן הפורש שבועה לפני יום הכפורים (יומא דף ח) בשלמא ראשון שמא שלישי שני שמא שלישי ואע"ג דאיכא לספוקי נמי שמא עשירי או יותר הוא ואי גרסי' הכי לענין מצות הזאה בזמנה הוא דגרסינן:

9. רמב"ם יד החזקה הלכות פרה אדומה פרק יא

(ב) מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה כשיבוא להזות מונה בפנינו ג' ימים ומזין עליו בשלישי ובשביעי וטובל בשביעי ומעריב שמשו בד"א בעם הארץ שבא להזות מזין עליו או על כליו מיד מי שהזזה עליו בשלישי ולא נטמא לפיכך צריך למנות בפנינו אבל חבר שבא להזות מזין עליו או על כליו מיד מי שהזזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי ושהה כמה ימים טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מזין עליו למחר אחר הנץ החמה. [השגת הראב"ד - טובל בכל עת שירצה א"א אינו כן בגמרא דקידושין לעולם מונה שלישי ושביעי וטובל אחר הזאה]:

10. כסף משנה על הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה ב

מי שהוזה עליו בג' וכו'. יש לתמוה על זה דהא אמרינן בקידושין בפרק האומר (דף ס"ב) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי למה לי איצטריך סד"א שלישי למעוטי שני שביעי למעוטי שני דקא ממעט בימי טהרה אבל היכא דקא עבד בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי קמ"ל וכבר השיגו הראב"ד וכתב מי שהוזה עליו בשלישי וכו' טובל בכל עת שירצה אחר השביעי א"א אינו כן בגמרא דקידושין לעולם מונה שלישי ושביעי וטובל אחר הזאה עכ"ל וי"ל שרבינו סמך על מה ששינונו בפסיקתא וחטאו ביום השביעי לרבות הזית שביעי שאם לא הוזה בשביעי מזה בשמיני ובתשיעי וכן בספרי אין לי אלא שביעי שמיני תשיעי עשירי מניין ת"ל וחטאו ביום השביעי ואח"כ וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב...

11. דבר יעקב מסכת קידושין דף סב עמוד א

טו] המקדש את האשה ואמר קסבור הייתי שהיא כהנת וכו' הרי זו מקודשת מפני שלא הטעתו - לכאורה קשה מאי קמ"ל.

והר"ן והשיטה והמאירי מקשים למה משנה זו נשנית כאן ולא נשנית לעיל [מט ב] גבי ע"מ שאני כהן ונמצא לוי וכו'.

א. הר"ן מתרץ דהמשנה נשנית כאן לאחר דקאמר ר"מ שבעינן תנאי כפול, קמ"ל דיוקא ממתנ' דידן דהיכא דהטעתו אינה מקודשת, אף על פי שלא עשה תנאי משום שכיון שגילה דעתו שעל דעת כן מקדש הרי זה כאילו התנה, [וכמש"כ תוס' לעיל מט: ד"ה דברים].

ב. עוד תי' הר"ן והמאירי והשיטה דקמ"ל שאף לפי ר' חנינא שסובר שא"צ תנאי כפול מ"מ בכה"ג הוי קידושין, כיון שלא הוציא תנאי בשפתיו דדברים שבלב אינם דברים.

וכתב העצמ"י דמדויק מהמשנה דאם האשה אמרה שהיא כהנת וקידשה ללא תנאי, ונמצאת לוייה אינה מקודשת דמסתמא על פי דיבורה קידשה והיא הטעתו. ובתשובת חת"ס [אה"ע סימן פב] דן אם בעינן שתאמר בשעת קידושין שהיא כהנת או אף אם אמרה כן שלא בשעת קידושין אינה מקודשת משום שהטעתו.

12. דבר יעקב מסכת קידושין דף סב עמוד א

יז] רד"ה ונתלשו מהו - שתהא תרומה למפרע וכו' - הרש"ש מקשה איך יכול לחול למפרע מזמן שהתבואה במחובר הרי במחובר עדיין אין חיוב תרומה. ולכן מפרש הרש"ש שאין כוונת רש"י שחלות התרומה חל למפרע אלא שע"י המעשה הפרשה שעשה למפרע יהא חל התרומה לכשיתלש.

הדרכ"ד מביא דברי המהרי"ט אלגזי שלומד ברש"י שהתרומה חלה למפרע ממש, וצ"ב. העמק ברכה [הל' ברכת המצוות סימן ב] מסתפק מתי יברך ברכת ההפרשה האם בזמן קריאת שם או בזמן חלות דהיינו לאחר שיתלש, ומסיק דאינו יכול לברך בזמן קריאת השם כיון שהתרומה עדיין לא חלה.

13. דבר יעקב מסכת קידושין דף סב עמוד א

יט] א"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי - יש לחקור האם מהני כשהוי בידו משום שכיון שיכול לסלק המניעה הוי כאילו סילקו והוי כאילו בא לעולם כגון במחובר כיון שבידו לתלוש הוי כאילו תלוש, או דאף שאינו בעולם מהני כיון שבידו להביאו לעולם כגון במחובר אף דאינו כתלוש מ"מ יכול להקנותו. ולשון הריטב"א [ד"ה בעא] כל שבידו לעשות לאו כמחוסר מעשה דמי וכמאן דתלישי דמי, משמע כמו הצד הראשון, אבל הקוב"ע [סימן לה - ח] מביא ראיה כמו הצד השני [הובא להלן ע"ב אות יב].

ונחלקו הראשונים מה החסרון בדבר שלא בא לעולם. [1] הג"י [ב"מ סו ב] כתב שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם משום שחסר בגמירות דעת להקנות. [2] הלבוש [סימן רט - ד] והנו"ב [תנינא אה"ע סימן נד אות יב] כתבו דהחסרון משום שאין לקנין על מה לחול. [3] וי"א [עיי' קה"י ח"ה סימן לב] דהחסרון הוא שהמוכר אינו בעלים על הדבר ולכן אינו יכול להקנותו.

ובשלמא לפי הג"י מובן דהיכא דהוי בידו להביאו לעולם אית ליה גמירות דעת ולכן יכול להקנותו, אבל לפי הלבוש שהטעם משום שאין לקנין על מה לחול, וגם לטעם משום שאינו בעלים קשה למה מהני היכא דהוי בידו. ולפי הצד שהוי כאילו כבר תלוש, מובן שאחרי שנתלש יש לקנין על מה לחול ויש כאן בעלים.

התשב"ץ [חוט המשולש טור שני סי' יג] כתב היכא דהחפץ אינו בעולם הוי חסרון משום שאין לקנין על מה לחול. ואם החפץ בעולם אלא שאינו ברשותו [כגון מוכר שדה לאחר שיקחנה] אז החסרון משום שחסר בגמירות דעת, ולכן כתב העיטור בשם רבינו נסים גאון שמי שמכר לחבירו דבר המצוי לקנותו קודם שקנאו, חל הקנין כיון דאיכא גמירות דעת.

ולפ"ז מובן שפירות מחוברים מהני בידו כיון שהפירות נמצאים בעולם, ודמי לדבר שאינו ברשותו, ומש"ה כשהוי בידו איכא גמירות דעת. אבל מקדש שפחה לאחר שישחררנה כיון שהוי דעת אחרת כלומר אין החפצא נמצא בעולם [עיי' להלן ע"ב אות ט], לא מהני מה שהוי בידו כיון שאין לקנין על מה לחול.

הקה"ח [סימן רעז - יג] מביא תשובת הריב"ש שהקשה היאך יעקב קנה הבכורה מעשיו הרי הוי דבר שלא בא לעולם. ותירץ דקודם מתן תורה היה אפשר לקנות דבר שלא בא לעולם. ונראה דלפי הטעם שחסר בגמירות דעת אין סברא לחלק בין קודם למ"ת לאחר מ"ת, אבל לפי הטעם שאין לקנין על מה לחול י"ל שלפני מ"ת קנין היה חל גם בכה"ג.

14. דף על הדף מסכת קידושין דף סב עמוד א

במשנה: האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו'. במהרי"ק (שורש קפ"א) הקשה דהכא סתם לן מתניתין כחכמים דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ואילו לקמן ע"ב מבואר דרבי גופי' דסתם משניות סבירא לי' דאדם מקנה ומקדיש דבר שלא בא לעולם, ואיך סתם כאן דלא כוותי' עצמו.

ותירץ וז"ל: דפשיטא דאע"ג שרבי סידר המשניות ורבי חייא ברייתא דתוספתא, אבל מכל מקום לא היו שונים רק מה שקיבלו מרבותיהם, ומכמה מקומות מצינו סתם משנה דלא כרבי, וזה פשוט אצל כל חכם עכ"ל.

היינו דאע"ג דלדינא ס"ל לרבי עצמו דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אבל מרוב רבותיו קיבל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ולהכי סתם המשנה כמו שקיבל מדברי רבותיו.

=====

15. תוספות מסכת קידושין דף סב עמוד ב ד"ה גר צריך

גר צריך שלשה משפט כתיב ביה כדין - נראה דוקא בקבלת מצות הוא דבעינן ג' אבל בטבילה בחד סגי' אמר כבר קיבל עליי המצות וראיה מההיא דיבמות (דף מה): דקאמר התם הווא דהו קרי ליה בר ארמאי פירוש משום דמל ולא טבל אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו כלומר וכי לא ראה קרי מימיו דצריך לטבול א"כ משמע מדנפיק בטבילת קריו משמע דלא בעינן שלשה ומיהו קשה מהא דאמר (שם דף מז): דמושיבין אותה במים עד צוארה ושני תלמידי חכמים יושבים מבחוץ ומודיעין לה מקצת מצות קלות ומקצת חמורות ופריך והא בעינן שלשה ומשני תני שלשה אלמא משמע דלטבילה נמי בעינן שלשה ויש לומר דודאי למצוה בעינן שלשה אבל לא לעכב אי נמי י"ל דהא דבעי שלשה היינו טעמא משום קבלת מצות וא"ת משום קבלת מצות נמי אמאי בעינן שלשה והרי הודאות והלואות דכתיב בהן משפט ואפ"ה אמרינן בסנהדרין (דף ג.) דדן אפילו יחידי ויש לומר דיש לנו להשוותן לגזילות וחבלות דלעולם בעי שלשה דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן וא"ת א"כ ליבעי מומחין כמו גזילות וחבלות [1] ויש לומר דשליחותיהו עבדינן כדאמרינן בגיטין (דף פח): [2] עוד אמר הר"ר נתנאל דבגר כתיב לדורותיכם דמשמע בכל ענין אף על גב שאינן מומחין דעל כרחך השתא ליכא מומחין שהרי אין סמוכין ולדורותיכם משמע לדורות עולם.

• דבר יעקב מסכת קידושין דף סב עמוד ב

ב. שיטת הר"ן והרשב"א שטבילה מהני בינו לבין עצמו ואפ' אחד אין צריך. וכן משמע מהתוס' יבמות [מה: ד"ה מי].
ג. שיטת הרמב"ם [איס"ב יג - ז] שצריך ג' בין לטבילה בין לקבלת מצוות. וכן משמע מלשון רש"י [ד"ה צריך] שצריך ג' בין להטבילו בין להודיעו מקצת מצוות. וכן כתב הטור [י"ד סימן רסח] בשם הר"י פ'.

16. תוספות מסכת גיטין דף פח עמוד ב ד"ה במילתא דשכיחא

במילתא דשכיחא כו' - כמו בהודאות והלואות ומה שאנו מקבלים גרים אף על גב דגר צריך ג' מומחין כדאמר' בהחולץ (יבמות מו:) משפט כתוב ביה [1] אור"י דעבדינן שליחותיהו דחשיב כשכיחא ובהחולץ (גז"ש) נמי משמע שהיו מקבלים גרים בבבל וא"ת היכי עבדינן שליחותיהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן.

• דבר יעקב מסכת גיטין דף פח עמוד ב

טו [בא"ד - אור"י דעבדינן שליחותיהו דחשיב כשכיחא - הר"ן מקשה דהגמ' [לעיל פה א] אומרת שגירות אינו שכיח. והרשב"א והריטב"א [שם] מפרשים שמיתה שכיח באופן יחסי לגירות, ולפ"ז אפשר לתרץ שגם גירות מיקרי שכיח, אלא שבאופן יחסי למיתה מיקרי אינו שכיח.
הר"ן מתרץ שדוקא בממונא לא עבדינן שליחותיהו במילתא דלא שכיחא. אבל להכניס אדם תחת כנפי השכינה עדיף מממונא, ועבדינן שליחותיהו אף על גב דלא שכיח.

וא"ת היכי עבדינן שליחותיהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן.

• דבר יעקב מסכת גיטין דף פח עמוד ב

טז] בא"ד - וא"ת היכי עבדינן שליחותיהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן - לכאורה משמע מלשון הגמ' שליחותיהו עבדינן שהיו גדר של שליחות, אבל זה לא יתכן כיון שקמאי מתו וא"א למנות שליח אחרי מיתת משלח, וע"כ דהכוונה שסגי בנתינת רשות ומסירת סמכות. וכן לשון רש"י [ד"ה קעבדינן] הם נתנו לנו רשות.
ח' בר"ן [ריש סנה' הנ"ל אות ה ואות י] מבאר דהא דדיינים שאינם סמוכים אינם רשאים לדון, היינו משום שהיו פגיעה בכבוד הדיינים הסמוכים, והא דעבדינן שליחותיהו הפשט שמחלו על כבודם [ולפ"ז מובן שא"צ שליחות ממש].

17. חדושי הרשב"א על מסכת גיטין דף פח/ב

במילתא דלא שכיח לא עבדינן שליחותיהו. וא"ת היאך מקבלים גרים בזמן הזה דהא בעי שלשה, כדאיתא ביבמות (מו, ב) דמשפט כתיב ביה, והא נמי מילתא דלא שכיחא היא וכדאמרין לעיל (פה, א) גרות לא שכיחא. [2] י"ל דהא נמי תקנה היא כתקנת הודאות והלואות, ומצינו האמוראים בפרק החולץ שהיו מקבלים גרים, ואף אנו שלוחי ראשונים אנו:

18. שערים מצויינים בהלכה גיטין דף פח/ב

אנן שליחותיהו קא עבדינן. פרש"י דבדיני הלואות עבדינן שליחותיהו, כדי שלא תנעול דלת בפני לווין כדאיתא במס' סנהדרין (ג.). וכתבו הרשב"א והר"ן דגיטין נמי מה"ט, דאי לא, לא מינסבין לגברי, והווי להו בנות ישראל עגונות. ויש בזה ב' פירושים, יש לפרש דזהו מדרבנן משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ויש לפרש דהיא מדאורייתא עפ"י דברי הרמב"ם הידוע (גירושין פ"ב ה"ח) דזה שאינו רוצה לגרש, מאחר שרוצה להיות ישראל ולעשות כל המצות ולהתרחק מהעבירות, אלא שיצרו תוקפו במצוה זו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואומר רוצה אני, הרי כבר מגרש לרצונו. ועי' מש"כ בתשו' באר יצחק (אהע"ז סי' י').

19. דבר יעקב מסכת גיטין דף פח עמוד ב

יד] תד"ה במילתא וכו' אור"י דעבדינן שליחותיהו דחשיב כשכיחא - [3] הרמב"ן, הרשב"א והנ"י [יבמות מו ב] ותוס' [קידו' סב ב] הביאו עוד תירוץ מהר"ר נתנאל, דבגר כתיב לדורותיכם דמשמע בכל ענין.
[4] המאירי [יבמות מו ב] מתרץ שלגבי גירות הכל מומחים, ואף על פי שצריך להודיעו ענין המצוות, כלל המצוות הכל יודעים אותם וא"כ הכל מומחין לענין זה...

הרמב"ן [יב' מו ב] מסתפק האם הא דשליחותיהו עבדינן הוי תקנה דרבנן או דהוי מדאורייתא, דהתורה נתנה לדיינים מומחים את האפשרות לתת רשות לדיינים שאינם סמוכים לדון בשליחותם. ולפי הצד שהיו מדרבנן, הא דמהני כפיה בגט, מבאר הרמב"ן משום שאפקעינהו רבנן לקדושין מיניה.

20. תוספות מסכת קידושין דף סב עמוד ב ד"ה אלא מעתה

אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו כו' - תימה אמאי לא משני נמי הכא מי יימר דמזדקקי לה תלתא כדמשני לעיל וא"כ אינו בידו וי"ל דסוגיא זו אתיא כמ"ד ביבמות (דף מז:): עבד אין חייב בקבלת מצות לאחר שחרור לפי שהיה חייב קודם שחרור במצות אשה א"כ בשעת קניינו היו מטבילין אותו כדי לקבל המצות וטבילה דלאחר שחרור היינו טבילת גר והיא לא בעי שלשה.

21. תוספות ר"י הזקן על קידושין דף סב/ב

כתב ר"ש ה"ג התם מעיקרא בהמה הכא דעת אחרת ע"כ. כלומר לא שייך הכא מחוסר מעשה שכשנשתחררה היא בריה אחרת שאין לה שום דמיון [עכשיו] עם מה שהיתה תחלה. אלא הא וכו'. שהאשה אותה בריה שהיא קודם הגט היא לאחר שגרשה ה"נ דהו קדושי:

22. דבר יעקב מסכת קידושין דף סב עמוד ב

י] מעיקרא בהמה השתא דעת אחרת - הראשונים מקשים לעיל שמקשה לגבי גר שבידו להתגייר, למה לא תירץ שמעיקרא גוי ועכשיו גר שהוי אדם אחר, [דגר שהתגייר כתינוק שנולד דמי].
א. התורא"ש, הריטב"א והרשב"א כתבו שבאמת כוונת הגמ' גם לתרץ קושיה דלעיל.
ב. התור"ד והשיטה והרשב"א [בתירוץ שני] והרש"ש מתרצים שדוקא עבד הוי כבהמה שנאמר בו עם הדומה לחמור [לקמן סח א], אבל גוי אינו כחמור דאית ליה חיים [יבמות כב א], וביאור דבריהם דעבד שאין לו חיים הוי כבהמה ולכן לאחר שמשתחרר הוי כחפצא אחר שלא היה מקודם כיון שנעשה מבהמה בן אדם, אבל גוי שאית ליה חיים הוי בן אדם, ולכן לאחר שמתגייר אין כאן חפצא אחר, ואף שלענין דיני אישות הוי כתינוק שנולד מ"מ אינו כחפצא חדש ולכן מקשה שיועיל מה שבידו להתגייר.

23. חדושי הרשב"א על מסכת קידושין דף סב/ב

נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה. כלומר לאחר שתתגרש. תמיהא לי והלא שניהן מרוצין עכשיו בכך, ואע"פ שאין בידו לקדשה בעל כרחיה, מדעתה יכול הוא לקדשה, וכל שביד שניהם אמאי מחוסר מעשה. [1] וי"ל כיון שאין ביד אחד מהם מחוסר מעשה הוא, שאף אם תתגרש הוא להתקדש לו אחר שתתגרש אין בידה בעל כרחיה.
[2] וא"נ אף היא שמא תהיה אחר גרושין בדעת אחרת, וכיון שעכשיו אינה ראויה לקבל קדושין ולאחר גרושין תהיה בדעת אחרת אין בדבריהם כלום. ותירוצו זה עולה לכל השנויין במשנה, ואף לאומר לשפחתו הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרריך, דגרסינן התם (ירושלמי ה"ה) התיב ר' פנחס הגע עצמך שהיתה שפחתו, א"ר אבא בר ממל לכשתשתחרר נתלית בדעת אחרת:

24. ר"ן (על הרי"ף) מסכת סוכה דף ג עמוד א

אמר אביי רבי ורבי יאשיה וכו' כולו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן. כל היכא דאמרי' רבי פלוני ופלוני אמרו דבר אחד הם שוים בדבריהם לגמרי וכל אחד מודה לדברי חברו ויש מי שאומר דכי האי גוונא לא חשיבא שיטה ואפשר דהויה הלכתא כוותיהו אבל כל היכא דאמרי' רבי פלוני ורבי פלוני כולו סבירא להו כי הכא הויה שיטה שהיא קבלה ביד הגאונים ז"ל דלית הלכתא כחד מינייהו מפני שאע"פ שהולכים בשיטה אחת אין כל דבריהם שוין ואין מודין זה לזה ... והכי נמי משמע כדאמרינן בפרק האשה רבה (דף צג א) רב הונא כרב ורב כרבי ינאי ור' ינאי כרבי חייא ור' חייא כרבי ורבי כר"מ ור"מ כר' אליעזר בן יעקב וראב"י כר"ע כולו ס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואלו אינם שוין דר' ינאי ור' חייא לא אמרו בפירות שאינן בעולם לגמרי אלא שלא הביאן לו הארים עדיין ור"מ אמרה בכל פירות דקל אף על פי שלא באו לעולם כלל ור"א לא אמר אלא כגון שחת ואגם כדאיתא בפרק האומר בקדושין (דף סב ב) ולפי שאין מודין זה לזה ובכל חד מינייהו פליגי רבנן עליה הוי כל חד מינייהו יחיד ובטל במיעוטו ובנין אב שבכולן שממנו למדו הגאונים ז"ל שאין הלכה כשיטה ...

ברכת

קדושין ס"ב ע"ב

אברהם

קנג

בגיתין (פ"ח ע"ב) וכו'. הנה גדר שליחותיהו קא עבדינן
 ז"ב, הא פשיטא דל"ה ענין שלוחו של אדם כמותו, ולא
 יתכן שדין ימנה שליח מי שאינו מומחה והוא ידון דיני
 נפשות ודיני קנסות, דאין ע"ו דין שליחות, כיון דהוה דבר
 שבגופו וכתו שאין עד פסול יכול להעיד בשליחות של עד
 כשר, ועוד הא מבוחר בתוס' (בגיתין פ"ח ע"ב ד"ה
 במילתא) דהאידנא דאין מומחין בא"י ז"ל דשליחותיהו
 דקמאי עבדינן, והא הם מתים, ובפשוטא אין שליחות למת,
 וגם שאז לא היו השלוחין בעולם, ול"ש ענין שליחות כלל.
 ובשלמא בדיני ממונות ו"ל דהפקר ב"ד הפקר, אבל מה
 ניתא בדיני איסורין, ונראה דמטעם זה לא הביאו תוס' ראי'
 מקמיא דב"ק (פ"ד ע"ב) דנאמר שם בדיני ממונות דכל
 מילתא דשכיחא ואית ביה חסרון כיס עבדינן שליחותיהו,
 דהתם ו"ל גדר הפקר ב"ד, ע"י מק"ח, ע' בקצות (א'
 סק"ג), לכן הביאו בגיתין דשם הגדול על כפייה לגרש אשה,
 וז"ב בגדר זה.

ב) וברשב"א בגיתין שם כתב דגרות מילתא דלא שכיחא,
 ומ"מ הוה תקנה כתקנת הודאות והלואות,
 וביבמות (מ"ו ע"ב) כתב דליכא למימר אן שליחותיהו קא
 עבדינן כדעבידנא בגיתין וקידושין וכו' דשאי התם דכל
 דמקדש אדעתא דרצון מקדש, אבל הכא האך אפשר
 למישרי עכו"ם בבת ישראל וכן כל שאר דיני דת משה
 ויהודית, ומסיק דרך בעיני ג' ולא מומחין, והזכיר גם
 דרשה דר' נתנאל בתוס' לדורותיהם מגלה דא"י מומחין.
 וחזינן בדבריו דל"ש מדאורייתא ענין שליחותיהו קא
 עבדינן.

והרמב"ן שם מספק"ל אם שייך מדאורייתא או לא,
 ע"ש. ועכ"פ בשיטת התוס' מוכח דשייך מדאורייתא,
 אע"ג דכתבו בכתובות (י"א ע"א) דשייך גירות דרבנן
 כמ"ד יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה,
 הא חזינן שם דתלוי במחלוקת, וגם כתבו רק בגר קטן
 שמתבטל על דעת ב"ד דהוה דרבנן, לפי א', ומשמע דכל
 גירות שנגירין האידנא הוה דאורייתא, וע' נתיבות (א'
 סק"א), וז"ע מה גדר שליחותיהו עבדינן כדאורייתא.

ג) והנראה בבירור הענין לפי שיטת תוס' ודא א'
 ברמב"ן, כפי מה ששמעתי לבאר דהוה ענין
 רשות, ושכתי וראיתי שכן מוכח בכמה מקומות, ע' לשון
 התוס' בגיתין (פ"ח ע"ב ד"ה במילתא) וא"ס היכי עבדינן
 שליחותיהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות,
 וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן, עכ"ל. ומשמע דהגדול הוא
 ענין רשות מטעם שיתבאר.

דהנה יעויין ברמב"ם הל' סנהדרין (פ"ד ה"ב) וכיכד
 היא הסמיכה לדורות, לא שיקמכו ידיהן על ראש
 הזקן אלא שקורין לו רבי ואומרין לו הרי את סמוך ויש לך
 רשות לדון אפילו דיני קנסות, ושם (ה"ח) ויש להן למנות
 כל מי שירצו לדברים יחידים וכו' יש לב"ד לסמוך אותו
 וליתן לו רשות לדון ולא להורות באיסור והיתר או יתנו לו
 רשות בא"ה ולא לדון בדיני ממונות וכו', ושם (כ"ט) וכן
 יש לסומכין ליתן רשות עד זמן וכו', ועע"ש (ה"ד) דרשות
 ב"ד של א"י מהני לא"י, ולגלות צריך עוד רשות ראש גלות.

המבואר מכל דברי הרמב"ם דאין עיקר ענין הסמיכה
 ענין הכרעה שהוא ראוי, אלא דוה ענין נתינת
 רשות, ואע"פ שמבואר שם (הט"ו) שאם ניתן רשות למי
 שאינו ראוי לא מהני, והוה במקדש בעל מוס למזבח, מ"מ
 הא מבואר דיסוד הסמיכה הוה רשות אלא דבעינן שיהא
 ראוי, כיון דכלל"ה לא חל עליו הרשות.

ד) ולפ"ז נראה דכשם שעלם הסמיכה נותן שם מומחה
 ודיין מדאורייתא מכח רשות כללית לדון כל דיני
 מורה, או אותם שלגביהם קיבל רשות כשג"ח, עד"ז גדר
 שליחותיהו הוא ענין רשות פרטית לגבי דינים מסויימים,
 דהיינו מילתא דשכיחא ואיכא חסרון כיס, דצמקוס וזמן
 דליכא מומחין שנפסכו, נתנו חכמים רשות לכל חכם
 שנתמנה לזה לדון בהך.

וג"מ בין סמיכה ובין שליחותיהו, דדין סמיכה הוא רשות
 לגברא, דהוה נעשה סמוך, וכל עליו שם מומחה
 באופן דשוב אי"צ רשות, ויתכן דאין ב"ד יכולין לחזור מהך
 סמיכה, דכבר נעשה הוא בעצמו סמוך ומומחה, ורק באופן
 שלכתחילה הסמיכוהו לזמן מזיט שמחבטל אס"כ. ולכן גם
 יכול לסמוך לבדו, כיון דהוה עצמו קיבל שם מומחה וסמוך.
 משא"כ דין שליחותיהו עבדינן, דכח הדין הוא מזד קבלת
 רשות על דין מסויס, דשוב לגבי דין זה יש לו דין מומחה
 וסמוך, אלא מיהו דאין על הגברא מזד עצמו שם מומחה
 אלא דלגבי דינים אלו ניתן רשות ויש לו דין מומחה.
 ולפ"ז מובן גם לשון שליחותיהו עבדינן, דמומחה דן
 מזד עצמו על ידי הרשות, משא"כ אן, דכל כח
 מכח הרשות ודומה לשליח שכחו מזד הניווי שמקיים. ודוק.

ה) ונראה דכזה נחלקו הראשונים אם ענין שליחותיהו
 עבדינן הוא דין דאורייתא. דלרשב"א ס"ל
 דבעינן שם מומחה לגברא, לכן באופן דכל רשות
 לדון זה ע"י רשות כללית לכל אחד ל"ה דין מן המורה,
 ולתוס' ס"ל דכיון דעיקר השם הוא מצד הרשות, שוב
 גם רשות מיוחדת ובלי שמתייחס לגברא, מהני לענין שכל
 חכם הוה כמומחה ומוסמך לענין זה. והרמב"ן מספק"ל
 בזה.

תד"ה אלא וכו' התוס' פירשו לפי שיטתם ב"ה גר,
 דלטבילה אי"צ ג', ולפי שיטת הרמב"ם (אי"צ
 פ"ג ה"ו וכו' שם ומוכח בטור) דצריך ג', וכ"כ בזה"א
 בשו"ע לגבי טבילת עבד שנשתחרר (רס"ו ס"ו) אכתי ז"ע
 קושיית התוס'.

אמנם לפי המבואר בספר חדושי רבנו חיים הלוי (אי"צ
 פ"ג ה"ב) ס"ל לרמב"ם דלעולם לגבי תפיסת
 קידושין סגי בגירות של העבדות, אלא דדין דעם הדומה
 לחמור שחל ע"י קנין העבדות מפקיע, ולכן מיד ע"י
 השחרור, גם קודם שטבל להשלמת הגרות לקדושת ישראל,
 מ"מ כבר חלים קידושין, ולפ"ז לק"מ, דשפיר צידו לשחררו
 וסגי בזה לתפיסת קדושין, והתוס' והרמב"ם לשיטתם,
 ודוק.

26. רמב"ם יד החזקה הלכות אישות פרק ז

(טז) האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי בזה לא אמר כלום ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר הרי זו מקודשת ויראה לי שצריך לחזור ולקדש אותה מאביה אחר שתיולד כדי שיכניס אותה בקידושין שאין בהן דופי.

[השגת הראב"ד - ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר הרי זו מקודשת א"א לפי ההלכה לא נאמר הוכר עוברת מקודשת אלא לדעת ר' אליעזר בן יעקב דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולית הלכתא כוותיה]:

27. ברכת אברהם

בענין מקדש עובר

א) ברמב"ם (פ"ז הט"ז) האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי בזה, לא אמר כלום, ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר הרי זו מקודשת, ויראה לי שצריך לחזור ולקדש אותה אחר שחלד ע"י אביה, כדי שיכניס אותה בקידושין שאין בהן דופי. עכ"ל. והראב"ד חולק, דהוכר עוברת מהני רק לראב"י דס"ל אדם מקנה דשלב"ל, ולא קי"ל כוותיה. והר"ן הקשה על הרמב"ם מ"ב"ב (קמ"א ע"ב) דאם ילדה אשתי זכר יטול מנה, ומבואר שם דאם אין אדם מקנה דשלב"ל לא יתכן, והא מצי למימר דמיירי במעוברת, ולמה אמרו שם איני יודע מי שנאה, וכלל"מ הקשה על מש"כ בה"ל מכירה (פכ"ב ה"י) דהמזכה לעובר לא קנה, ולא חילק אם הוכר העובר או לא.

ובקצוה"ח (ר"ט סק"א) חילק בין לפעול חלות קנין או קידושין על העובר, ובין להקנות לעובר, דלעולם עובר בא לעולם מקרי משהוכר עוברת, ומ"מ ל"ה בר זכיה, והצי"ח חילוק זה מרמז"ן ב"ב דהקשה מר"י אר"י, דס"ל דשלב"ל לא קנה אפילו אומר לכשיהי' בעולם ומזכה לעובר לכשתלד קנה, ומירץ דעובר מקרי בא לעולם אלא דאין זכין לו, וכדמצינו בבבא, שדעתו של אדם קרובה אלל בנו, ולכן מזכה לו בהיותו עובר, ולא כן קודם שנתעברה אשתו.

28. חדושי רבי חיים הלוי על הלכות אישות פרק ז הלכה טז

ואשר נראה לומר בדעת הרמב"ם, דבאמת כל שהוכר עוברת הקידושין תופסין בהעובר ומתקדשת מיד, ואינו צריך לומר לכשתלד, כי אם דהקדושין תופסין ונגמרינן מיד, אלא דעובר כיון דלא חשוב אשה ע"כ חלוק דינו, דאע"ג דנתקדשה וקדושיה כבר נגמרו מ"מ אין בהעובר דין מתקדשת ואישות, ורק דכיון דהקידושין כבר חלו עליה א"כ כשתולד הרי יש בה האישות שמכבר, וע"כ אין זה שייך לדבר שלא בא

לעולם, דלא נאמר דין דבר שלא בא לעולם אלא היכא דמעשה הקידושין צריך להיות לאחר זמן, אבל המתקדשת מיד שפיר הוי דבר שבא לעולם:

ואין לומר דמשום זה גופא דלא הויא אשה ואין בה דין מתקדשת משום זה גופא לא יהיו הקידושין קיימין ולא יהיו תופסין בה הקידושין, דזה לא נאמר אלא היכא דמדינא אין תופסין בה קידושין כמו עריות וגויה ושפחה, ואז לית בהו מחמת זה גם דין תפיסת קדושין, משא"כ בעובר דאין חסרון בהתפיסת קידושין ורק דדינה הוא דגם בעת שהיא מקודשת מ"מ אינה בכלל אשה, ע"כ שפיר אמרינן דזה אינו מגרע כלל דין תפיסת קידושין שבה, וע"כ תופסין בה קידושין והרי היא מתקדשת, ואימתי שתהא חזי שיהא בה דין אישות, יהא בה האישות קיימת ממילא, כיון דהרי היא מקודשת ועומדת:

29. ברכת אברהם

והגר"ח כתב בשטת הרמב"ם דכבר שייך חלות קנין אישות בעובר, ורק דאין עדיין איסורין, כיון דעדיין לא נולד ול"ה בכלל אשה לענין דיהא שייך איסורי אשת איש, מיהו זה ממילא צא כשנולד, כיון דכבר יש קנין, וזה עפ"י דהמ"מ (פ"ב ה"ט) ולא כרע"א הנ"ל. ונראה דגם לפי דבריו י"ל כדברי הנתיבות, כשנ"ת לעיל, דאם רוצה לפעול דין בולד, לא סגי האידנא, ורק לגבי מה ששייך לפעול היום, לגבי זה הוה כמכירה דהך חתיכה אלא דלקניי אישות סגי בזה, כיון דהוא אב, וכבר יש דינים בולד משהוכר עוברה, להחפסו בחלות קנין, אלא דל"ע מאי שנא קנין דחל ומ"ש איסורין דפשיטא ליה דאכתי ל"ש. וצ"ב.

30. דף על הדף מסכת קידושין דף סב עמוד ב

בגמ': גר צריך שלשה מאי טעמא משפט כתיב ביה כדין מי יימר דמזדקקו ליה הני תלתא. הקשה הגאון רבי יוסף ענגיל (תפארת יוסף, בשלח), דקבלת גרים היא מצוה, כדמשמע מלשון הגמרא במסכת יבמות (מז, ב), 'קבל' - מליץ אותו מיד, מאי טעמא, שהויי מצוה לא משהינן', ואם כן יש מצוה על בית דין לקבל גרים, ואם כן, למה זה מי יימר.

וביאר, דהנה יש איסור לקבל גרים מזרע עמלק, כפי שמצינו בכמה מקומות בחז"ל, ומובא במסכת ברכות (כח, א), שסנחריב עלה ובלבל את כל העולם, ולכאורה אם כן צריך להבין, כיצד מקבלים גרים כלל, הרי יש לחשוש שמא הוא מזרע עמלק.

והיה מקום לומר, שהולכים אחר הרוב, וכל דפריש מרובא פריש, וסתם גוי הבא לפנינו יש להניח שאינו מזרע עמלק, אמנם כבר דנו האחרונים (שו"ת נודע ביהודה אבן העזר תנינא מב, שו"ת חתם סופר יורה דעה יט), דבבני נח אין הולכין אחר הרוב, דכל מה שהולכים אחר הרוב הוא מדברי הכתוב (שמות כג, ב) 'אחרי רבים להטות', ובבני נח לא נתחדש דין זה, ואם כן לא יועיל רוב כדי להסיר את החשש שמא הוא מזרע עמלק, כיון דבבני נח אין הולכים אחר הרוב.

וצריך לומר, דכיון שמתגייר נעשה ישראל, ובישראל כן הולכים אחר הרוב, ובאין הדברים כחד, כפי שכתבו בתוספות במסכת כתובות (יא, א ד"ה מטבילין), דאף שאין זכייה לעכו"ם, מכל מקום כיון דעם הגירות נעשה ישראל, אנו אומרים גירותו וזכייתו באין כאחד.

מעתה יש לומר, דכל זה דוקא לאחר שמקבלין אותו אנו אומרים שנעשה כדיו, אבל כשבא לפנינו אין חיוב לקבלו, כיון דבשעה שבא להתגייר עדיין עכו"ם הוא. וממילא לפי זה מובן היטב, דבתורה שפיר נאמר מצות קבלת גרים כיון שמצוות התורה היא קודם שבלבל סנחריב ואין חשש שמא הוא מזרע עמלק, מה שאין כן לאחר שעלה סנחריב ובלבל יש לחשוש שמא הוא מזרע עמלק, על כן שפיר אמרו מי יימר דמזדקקו ליה תלתא.